

УДК 332.338.1:658

Регіональне управління та місцеве самоврядування

Котковський Володимир Станіславович

доктор економічних наук, доцент,

завідувач кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»

Kotkovskiy Volodymyr

Doctor of Economics, Associate Professor,

Head of the Department of Socio-Political and Economic Disciplines

Kryvyi Rih Faculty of National University «Odesa Law Academy»

ORCID: 0000-0001-5150-1751

Залужний Віталій Григорович

кандидат юридичних наук, декан

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»

Zaluzhnyi Vitaly

PhD in Law, Dean

Kryvyi Rih Faculty of National University «Odesa Law Academy»

ORCID: 0009-0007-7653-4825

Дробчак Алла Леонідівна

старший викладач

кафедри соціально-політичних та економічних дисциплін

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»

Drobchak Alla

Senior Lecturer of the Department of Socio-Political and Economic Disciplines

Kryvyi Rih Faculty of National University «Odesa Law Academy»

ORCID: 0000-0003-4262-1561

Петраш Олена Сергіївна

Керівник

ТОВ «ПАРФЕНОН КР»

Petrash Olena

Head

«PARPHENON KR» LLC

**АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РІВНІ М. КРИВИЙ РІГ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ANALYSIS AND INNOVATION MECHANISM OF SUPPORT FOR
ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT AT THE LEVEL OF KRYVIY
RIH, DNIPROPETROVSK REGION**

Анотація. Вступ. У сучасних умовах для економічного розвитку країни важливо активно підтримувати та розвивати мале та середнє підприємництво як основний напрямок соціально-економічної політики. Це не лише допомагає вирішувати економічні та соціальні проблеми, але і сприяє виходу з кризових ситуацій. Уряд повинен приділяти увагу цьому напрямку для подолання кризових явищ в Україні та ефективного розвитку малого та середнього підприємництва. Через складну економічну ситуацію важливо дослідити, які зараз справи у малому та середньому бізнесі. Це допоможе зрозуміти, в якому напрямку він рухається, які можливості є, і як можна зробити його роботу більш ефективною.

Мета. Метою дослідження є практичне обґрунтування інноваційного механізму підтримки розвитку підприємництва на місцевому рівні та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення його ефективного функціонування.

Матеріали і методи. В процесі здійснення дослідження було

використано наступні наукові методи: метод системного аналізу – при висвітленні принципів і категорій державної політики для розвитку підприємництва на місцевому рівні, при вивченні нормативно-правових актів обраної проблематики; методи аналізу та синтезу – при використанні дискусії щодо узагальнення ідей провідних вчених про інноваційний розвиток підприємництва на місцевому рівні; метод категоріального аналізу – при визначенні базових понять дослідження; метод узагальнення – при формулюванні висновків і рекомендації.

Результати. У науковій статті проаналізовано Програму розвитку малого та середнього підприємництва в Дніпропетровській області на 2023-2024 роки, яка передбачає реалізацію стимулюючих проєктів і заходів, спрямованих на підтримку подальшого розвитку малого та середнього підприємництва. Розглянуто основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва м. Кривий Ріг, зокрема кількість суб'єктів, зайнятість та обсяг реалізації. Визначено головні перешкоди для ведення бізнесу у Кривому Розі, а саме: епідемія коронавірусу та карантин, високі податки, брак фінансових коштів та корупція міської влади, і звичайно повномасштабне вторгнення росії на територію України. Проаналізовано виконання Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2023-2024 роки, а також оцінено показники її ефективності. Головними завданнями Програми є: створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього підприємництва; поліпшення доступу малого та середнього підприємництва до фінансування; популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок; підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого та середнього підприємства. Особливу увагу звернуто на моніторинг стану підприємницького середовища в м. Кривому Розі.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується

зосередити увагу на інноваційному розвитку, збереженні стратегічно значущих виробництв, забезпеченні належної інфраструктури та логістики, сприянні участі бізнесу в різноманітних програмах та грантах тощо. Це сприятиме поліпшенню бізнес-клімату регіону, зміцненню позицій малого та середнього бізнесу в загальній структурі вітчизняної економіки, підвищенню його ефективності.

Ключові слова: інноваційний механізм, регіональний розвиток, підприємництво, стратегічне управління, державні цільові програми, соціально-економічний розвиток, місцевий рівень, чинники сталого розвитку.

Summary. *Introduction.* In modern conditions, it is important for the economic development of the country to actively support and develop small and medium-sized entrepreneurship as the main direction of social and economic policy. It not only helps to solve economic and social problems, but also helps to get out of crisis situations. The government should pay attention to this direction in order to overcome the crisis phenomena in Ukraine and the effective development of small and medium-sized enterprises. Due to the difficult economic situation, it is important to investigate what is happening in small and medium-sized businesses. This will help to understand in which direction it is moving, what opportunities are available, and how to make its work more effective.

Purpose. The purpose of the study is the practical justification of the innovative mechanism for supporting the development of entrepreneurship at the local level and the development of practical recommendations for ensuring its effective functioning.

Materials and methods. The following scientific methods were used during the research: the method of systemic analysis – when highlighting the principles and categories of state policy for the development of entrepreneurship at the local level, when studying the normative legal acts of the selected issues; methods of

analysis and synthesis - when using a discussion on generalizing the ideas of leading scientists about the innovative development of entrepreneurship at the local level; method of categorical analysis – when defining the basic concepts of research; method of generalization – when formulating conclusions and recommendations.

Results. The scientific article analyzes the Program for the Development of Small and Medium Enterprises in the Dnipropetrovsk Region for 2023-2024, which provides for the implementation of stimulating projects and measures aimed at supporting the further development of small and medium enterprises. The main structural indicators of business entities in Kryvyi Rih were considered, in particular, the number of entities, employment and volume of sales. The main obstacles to doing business in Kryvyi Rih have been identified, namely: the coronavirus epidemic and quarantine, high taxes, lack of funds and corruption of the city government, and of course the full-scale invasion of Russia into the territory of Ukraine. The implementation of the Program to promote the development of small and medium-sized enterprises in the city of Kryvyi Rih for 2023-2024 was analyzed, as well as its effectiveness indicators were evaluated. The main tasks of the Program are: creation of a favorable environment for the development of small and medium-sized enterprises; improving the access of small and medium-sized enterprises to financing; popularization of entrepreneurial culture and development of entrepreneurial skills; increasing the competitiveness and innovative potential of small and medium-sized enterprises. Special attention was paid to monitoring the state of the business environment in Kryvyi Rih.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on innovative development, preservation of strategically important industries, provision of proper infrastructure and logistics, promotion of business participation in various programs and grants, etc. This will help improve the business climate of the region, strengthen the position of small and medium-sized

businesses in the overall structure of the domestic economy, and increase its efficiency.

***Key words:** innovation mechanism, regional development, entrepreneurship, strategic management, state target programs, socio-economic development, local level, factors of sustainable development.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах для економічного розвитку країни важливо активно підтримувати та розвивати мале та середнє підприємництво як основний напрямок соціально-економічної політики. Це не лише допомагає вирішувати економічні та соціальні проблеми, але і сприяє виходу з кризових ситуацій. Уряд повинен приділяти увагу цьому напрямку для подолання кризових явищ в Україні та ефективного розвитку малого та середнього підприємництва.

На сьогодні «мале та середнє підприємництво стикається з багатьма проблемами, такими як неефективна податкова політика держави, відсутність підтримки малого та середнього бізнесу від держави, високі відсоткові ставки за кредитами, що ускладнює роботу малого та середнього підприємництва та отримання ними фінансування. Ці та інші проблеми призводять до того, що деякі бізнеси працюють в тіньовому секторі економіки» [8, с. 63].

Через складну економічну ситуацію важливо дослідити, які зараз справи у малому та середньому бізнесі. Це допоможе зрозуміти, в якому напрямку він рухається, які можливості є, і як можна зробити його роботу більш ефективною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження інноваційного механізму розвитку підприємництва на місцевому рівні присвячений провідними вченими, як то Борисенко О.П. [1], Гринів Ю.О. [3], Мельником С.І. [7], Мірошником Р.О. [8], Парасій-Вергуненко І.М. [9], Черепом О.Г. [12] та ін.

Так, вітчизняний автор С.І. Мельник [7], проаналізувавши фактори, що впливають на розвиток інноваційних структур, визначив складові побудови національного інноваційного механізму, розглянув систему інституційної підтримки інноваційної діяльності підприємств та напрями державного стимулювання інноваційного підприємництва в Україні. Парасій-Вергуненко І.М. [9] визначила основні завдання та етапи аналізу інноваційного розвитку підприємств, а також у межах виокремлених організаційних етапів конкретизувала цілі й розробила систему аналітичних показників для дослідження інноваційного розвитку підприємства. Борисенко О. П. [1] визначила напрями удосконалення фінансових механізмів державної підтримки інноваційного розвитку підприємництва в Україні. Череп О.Г. [12] виніс пропозиції щодо системного підходу до формування механізму інноваційного розвитку підприємства та надав характеристику його складових. Український вчений Гринів Ю.О. визначив чинники, які необхідно брати до уваги при оцінюванні здатності можливостей господарюючих суб'єктів регіону до розвитку на основі інновацій [3].

Вектори досліджень стосуються окремих складовим механізму, але не в повної мірі розкривається питання підтримки механізму інноваційного розвитку підприємництва на місцевому рівні. Це стосується передусім проблеми удосконалення нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності підприємництва і механізмів його фінансового забезпечення, стимулювання підприємницької активності на державному та регіональному рівнях, визначення шляхів підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання через впровадження інновацій у виробництво та управління підприємством.

Метою статті є дослідження та практичне обґрунтування інноваційного механізму підтримки розвитку підприємництва на місцевому рівні та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення його

ефективного функціонування.

Матеріали і методи. Для досягнення поставленої мети дослідження використано наступні загальні і спеціальні методи: метод системного аналізу – при висвітленні принципів і категорій державної політики для розвитку підприємництва на місцевому рівні, при вивченні нормативно-правових актів обраної проблематики; методи аналізу та синтезу – при використанні дискусії щодо узагальнення ідей провідних вчених про інноваційний розвиток підприємництва на місцевому рівні; метод категоріального аналізу – при визначенні базових понять дослідження; метод узагальнення – при формулюванні висновків і рекомендації.

Виклад основного матеріалу. Майбутнє України має ґрунтуватися на економіці розвитку, яка може створити процвітання для всіх українців та допомогти Україні на шляху до членства в ЄС, тепер уже як країні-кандидату. Життєво важливі сектори української економіки та суспільства необхідно підтримувати й розвивати вже зараз, аби вони стали рушієм відбудови після війни.

Мале та середнє підприємництво є «важливим сектором ринкової економіки, яка забезпечує створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджетів, що дозволяє вирішувати соціально-економічні проблеми, стимулює підвищення конкурентоспроможності та розвиток інновацій. При цьому проблемними питаннями у сфері малого та середнього підприємництва залишаються дефіцит власних фінансових ресурсів, скорочення ринків збуту продукції та обмежена можливість виходу підприємств на міжнародні ринки, недостатній рівень конкурентоспроможності та обмеженість управлінського досвіду з сучасних методів ведення бізнесу» [10].

Програма розвитку малого та середнього підприємництва в Дніпропетровській області на 2023-2024 роки передбачає реалізацію стимулюючих проєктів і заходів, у тому числі спрямованих на подолання

негативних наслідків форс-мажорних обставин (війни, пандемії тощо) й підтримку подальшого розвитку малого та середнього підприємництва.

Основним механізмом досягнення поставлених цілей є ефективне партнерство: влада – громада – бізнес. Завдання та заходи Програми сформовано відповідно до визначених ключових напрямів та зосереджуються на відновленні сприятливого бізнес-середовища. Здійснення цих завдань можливе при співпраці й залученні всіх заінтересованих сторін [10].

Розглянемо показники діяльності суб'єктів великого, середнього та малого підприємництва на прикладі м. Кривий Ріг Дніпропетровській області у 2018-2021 роках. Почнемо з аналізу розвитку підприємництва виконкому Криворізької міської ради у 2018-2021 роках.

Вектором руху управління розвитку підприємництва у 2019-2022 роках було здійснення комплексу заходів, спрямованих на сталий розвиток малого й середнього підприємництва та відкритого партнерства влади, бізнес-асоціацій і громадських організацій підприємців, що передбачені Програмою сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2017-2024 роки (зі змінами) [11]. «Бюджетні призначення на реалізацію цієї програми склали 1059,9 тис. грн. Міською владою вживалися заходи щодо мінімізації обмежень для малого та середнього підприємництва: створення сприятливого середовища для МСП (нормативно-правового, інституційного, регуляторного) та доступу до фінансування» [11].

В результаті цього починаючи з 2019 року «збільшено обсяг інвестицій з міського бюджету у розвиток бізнесу за рахунок надання суб'єктам господарювання часткової компенсації відсоткових ставок за кредитами у розмірі 75%. Протягом 2019 року визначено 15 переможців, з міського бюджету виплачено 148,8 тис. грн. часткової компенсації, що вдвічі більше ніж у 2018 році. Це сприяло збереженню та створенню 47

нових робочих місць та стало підтримкою для роботодавців» [5].

Далі проаналізуємо основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва міста Кривий Ріг у 2019 році (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні структурні показники діяльності суб'єктів підприємництва
міста Кривий Ріг у 2019 році**

Показники	Кількість суб'єктів	Зайнятість, тис. осіб	Обсяг реалізації, млрд. грн.	Частка в кількості, %	Частка в зайнятості, %	Частка в обсязі реалізованої продукції, %
Великі підприємства	7	52,1	167,0	0,03	31,6	70,1
Мале та середнє підприємництво, у т.ч.	23977	113,1	71,2	99,97	68,4	29,9
- середні підприємства	227	55,7	39,6	0,9	33,7	16,6
- малі підприємства	3228	17,2	16,6	13,5	10,4	7,0
з них мікро	2719	7,1	5,9	11,3	4,3	2,5
- ФОП	20522	40,2	15,0	85,6	24,3	6,3
Всього	23984	165,2	238,2	100,0	100,0	100,0

Джерело: узагальнено авторами на основі [2; 6; 10]

З даних таблиці 1 видно, що у 2019 році на підприємствах малого та середнього бізнесу працювало 113,1 тис. осіб., або 68,4% у зайнятості міста, зокрема середні підприємства – 33,7%, малі – 10,4%, ФОП – 24,3%. Відповідно великі підприємства займають 31,6%.

Наступним кроком визначимо головні перешкоди для ведення бізнесу у Кривому Розі станом на 01.01.2022 р. (рис. 1).

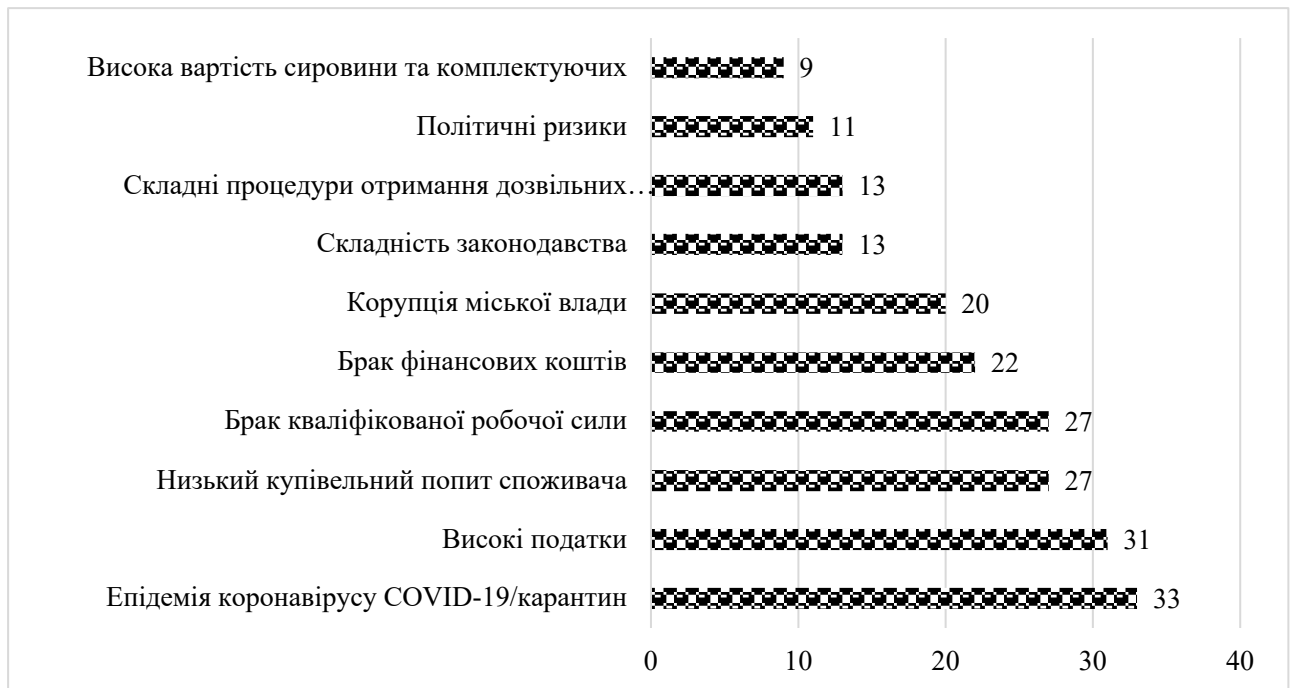

Рис. 1. Граф топ-10 основних перешкоди для ведення бізнесу у Кривому Розі станом на 01.01.2022 р., %

Джерело: узагальнено авторами на основі [6]

З даних рис. 1 видно, що «рейтинг перешкод для ведення бізнесу у Кривому Розі очолили епідемія коронавірусу та карантин. Хоча ці ж проблеми опинилися на першому місці і в загальнонаціональному рейтингу перешкод, в цілому в Україні на них скаржитися частіше (43%), ніж у Кривому Розі (33%)» [6]. На другому місці у рейтингу перешкод у Кривому Розі – високі податки. Це проблема для 31% місцевого бізнесу, що відповідає загальнонаціональним даним: на високі податки вказує 30% опитаних в усіх містах.

Третє місце у рейтингу перешкод у Кривому Розі «посіла проблема низького попиту, актуальна для 27% місцевого бізнесу. На загальнонаціональному рівні на неї вказує більше опитаних (33%) і вона займає друге місце у рейтингу перешкод» [6].

Разом з цим, бізнес Кривого Рогу частіше, ніж опитані загалом у країні вказує на такі перешкоди, як брак фінансових коштів та корупція міської влади. Ці проблеми відмітили, відповідно, 22% та 20% підприємців та

керівників фірм міста, тоді як в цілому в Україні – 17% та 13% респондентів.

У ринкових економічних умовах «розвиток малого та середнього бізнесу є запорукою стабільного економічного зростання. Мале та середнє підприємництво забезпечує ефективне використання виробничих ресурсів, формує конкурентне середовище, стимулює ділову активність, сприяє підвищенню якості продуктів та послуг. Тому створення сприятливих умов для ведення бізнесу, прозорість надання публічних послуг сприяли збереженню тенденції до стабільності бізнесових процесів у місті» [5].

Переходимо до аналізу виконання Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2023-2024 роки, а також оцінювання показників її ефективності (табл. 2).

Таблиця 2

**Аналіз основних кількісних показників виконання Програми
сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м.
Кривому Розі на 2023-2024 роки**

Найменування показників Програми	Зазначення показників			Відхилення 2024-2023
	Усього	у т. ч. за роками		
		2023	2024	
Кількість діючих малих та середніх підприємств, од.	31500	31000	31500	+500
Чисельність працюючих на малих та середніх підприємствах, осіб	385000	410000	415000	+5000
Чисельність підприємців – фізичних осіб	135000	137000	138000	+1000
Питома вага малого підприємництва в обсязі реалізованої продукції, %	16,7	16,5	16,7	+0,2
Чисельність підприємців, які пройдуть підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації, осіб	1500	1000	1500	+500

Джерело: узагальнено авторами на основі [11]

Аналізуючи дані табл. 2 можна визначити певні завдання Програми, зокрема [11]:

1. Створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього підприємництва – характеризує збільшення кількості діючих

малих та середніх підприємств за 2023-2024 роки на 500 одиниць та підвищення чисельності працюючих на малих та середніх підприємствах на 5000 осіб.

2. Поліпшення доступу малого та середнього підприємництва до фінансування – через збільшення чисельності підприємців – фізичних осіб на 1000 осіб.

3. Популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок – планується збільшити на 500 осіб підприємців, які пройдуть підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації.

4. Підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого та середнього підприємництва – питома вага малого підприємництва в обсязі реалізованої продукції збільшиться до 16,7%.

Особливу увагу треба звернути на загальні обсяги фінансування Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2017-2024 роки (табл. 3).

Таблиця 3

Аналіз загальних обсягів фінансування Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2017-2024 роки, тис. грн.

Джерело	Орієнтовні обсяги фінансування, усього, грн	За роками виконання				
		2017	2018	2019	2020	2021
Державний бюджет	-	-	-	-	-	-
Обласний бюджет	-	-	-	-	-	-
Міський бюджет	6608342,0	1404144,0	1387829,0	1063850,0	1663619,0	1088900,0
Інші джерела	15925,0	-	-	-	15925,0	-
Усього	6624267,0	1404144,0	1387829,0	1063850,0	1679544,0	1088900,0

Джерело: узагальнено авторами на основі [11]

З даних табл. 3 видно, що загальні орієнтовні обсяги фінансування

становлять 6624267,0 грн.

Очікувані кінцеві результати виконання Програми: «сприяння поступовому збільшенню питомої ваги зайнятих у малому та середньому бізнесі в загальному обсязі працездатного населення, створення нових робочих місць, зменшення рівня безробіття та зниження соціальної напруженості, підвищення рівня доходів у цьому секторі економіки, створення сприятливого середовища для розвитку конкуренції, підвищення підготовки та перепідготовки кадрів для сфери малого й середнього підприємництва, активізація інвестиційно-інноваційної діяльності малих та середніх підприємств і отримання запланованих надходжень до бюджетів усіх рівнів» [11].

Наприкінці дослідження необхідно відмітити, що воєнний стан мав негативний вплив на виробництво, логістику, ланцюги постачання, змінив структуру споживацького кошика, як результат призвів до зниження внеску суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу до бюджету Криворізької міської територіальної громади.

У той же час, у межах повноважень органів місцевого самоврядування, міська рада рішенням від 25.03.2022 р. №1273 «Про урегулювання деяких питань оренди» з 01.03.2022 р. і на період дії воєнного стану звільнила суб'єктів господарювання, які використовують нерухоме майно комунальної власності, від орендної плати. Також, «скасовано плату за користування місцями розташування зовнішньої реклами на об'єктах комунальної власності. За рахунок указаних ініціатив станом на 01.12.2022 р. надано підтримку суб'єктам господарювання в розмірі майже 15,6 млн. грн. та 2,5 млн. грн. відповідно. Орендодавцям об'єктів приватної власності запропоновано призупинити нарахування орендної плати орендарям за користування майном» [4].

Продовжено реалізацію заходів Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі до 2024 року, затвердженої

рішенням міської ради від 21.12.2016 р. №1173 (зі змінами). «Заходи цієї Програми профінансовано в розмірі 285,0 тис. грн з 1147,9 тис. грн, запланованих на рік» [4].

Важливим напрямом підтримки підприємництва було надання суб'єктам господарювання малого й середнього бізнесу часткової компенсації в розмірі 75% відсоткових ставок за кредитами. За період дії Програми «визнано 74 переможці, якими задекларовано збереження працевлаштування найманих працівників на вже існуючих робочих місцях – 343 осіб та створено 64 нові робочі місця. З бюджету Криворізької міської територіальної громади виплачено часткової компенсації майже 460,0 тис. грн, у тому числі в звітному році 42,8 тис. грн.» [4].

У цей складний час підприємці не лише отримували доходи від підприємницької діяльності, сплачували податки, а й здійснювати волонтерську діяльність на користь Збройних сил України, внутрішньо переміщених осіб, мешканців деокупованих територій України.

Моніторинг стану підприємницького середовища в місті показав, що на обліку в податкових службах міста перебувають понад 36,5 тис. суб'єктів господарювання, працює 51 мале підприємство на 10,0 тис. населення, кількість зайнятих працівників в малому та середньому підприємстві становить майже 70,0 тис. осіб.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підприємництво є важливим чинником економічного зростання, забезпечення продуктивної зайнятості населення, зміцнення економіки регіонів, сприяє підтримці високого рівня конкуренції. В умовах нестабільної соціально-економічної та політичної ситуації в Україні надважливе значення для стабілізації економіки мають розвиток та підтримка малих підприємств. Оскільки малий бізнес дуже чутливий до економічних змін, його стан в нашій країні залишається незадовільним. Основними причинами, які стримують розвиток малого бізнесу є обмеженість доступу до кредитних та інших

фінансових ресурсів, недостатність інформаційної бази, недосконалість податкової системи, відсутність належної державної стратегії підтримки розвитку малого підприємництва.

Головними завданнями Програми сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2017-2024 роки є: створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього підприємництва; поліпшення доступу малого та середнього підприємництва до фінансування; популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких навичок; підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу малого та середнього підприємництва.

Розглядаючи перспективи розвитку малого та середнього бізнесу, варто «акцентувати увагу на інноваційному розвитку, збереженні стратегічно значущих виробництв, забезпеченні належної інфраструктури та логістики, сприянні участі бізнесу в різноманітних програмах та грантах тощо. Необхідно також зазначити, що з метою стимулювання ефективного розвитку підприємництва в області треба максимально створювати умови для залучення молоді до підприємницької діяльності, а також розвивати бізнес у територіальних громадах» [10]. Така підтримка може проявлятися у наданні консультацій зі створення та започаткування власної підприємницької діяльності, проведенні різного роду освітніх заходів.

Реалізація зазначених напрямів сприятиме поліпшенню бізнес-клімату регіону, зміцненню позицій малого та середнього бізнесу в загальній структурі вітчизняної економіки, підвищенню його ефективності, у тому числі збільшенню його складника в обсягах вітчизняного промислового та сільськогосподарського виробництва, поповненню доходів державного та місцевих бюджетів. Адже розвиток малого та середнього підприємництва залишається одним із пріоритетних напрямів загальнодержавної та регіональної економічної політики України.

Література

1. Борисенко О. П. Фінансові механізми державної підтримки інноваційного розвитку підприємництва в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2022. № 3(34). С. 20-26.
2. *Головне управління статистики у Дніпропетровській області: офіційний вебсайт*. URL: http://www.dnprstat.gov.ua/statinfo/rpid/2021/rpid_15.pdf (дата звернення: 15.02.2024).
3. Гринів Ю.О. Аналіз підходів до оцінки інноваційного розвитку малого підприємництва регіону. *Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць*. 2016. № 2(177). С. 106-112.
4. Звіт з виконання у 2022 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017-2023 роки: затв. рішенням Криворізької міської ради від 31.01.2023 р. *Криворізька міська рада та її виконавчий комітет: офіційний вебсайт*. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/5807677777_d1 (дата звернення: 16.02.2024).
5. Звіти Криворізького міського голови та виконавчих органів міської ради про діяльність у 2019 році. *Доступ до правди: вебсайт*. URL: <https://dostup.pravda.com.ua/request/74901/response/184231/attach/3/2019.pdf> (дата звернення: 16.02.2024).
6. Кузяків О., Ангел Є., Федець І. Індекс конкурентоспроможності міст: Аналітичний звіт. Частина 2. Профілі міст. Київ: ГО «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій» (ІЕД), 2021. 238 с.
7. Мельник С. І. Формування і розвиток інноваційного підприємництва в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 6. Т. 1. С. 32-38.
8. Мірошник Р. О., Прокоп'єва У. О. Розвиток малого і середнього бізнесу

- в Україні: проблеми і перспективи. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми економіки та управління». 2020. № 1. Т. 4. С. 63-71.
9. Парасій-Вергуненко І.М. Організаційно-методичні аспекти аналізу інноваційного розвитку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія «Економіка». 2015. Вип. 1(45), Т. 2. С. 181-186.
10. Програма розвитку малого та середнього підприємництва в Дніпропетровській області на 2023-2024 роки: рішення Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 р. №218-13/VIII. *Дніпропетровська обласна рада: офіційний вебсайт*. URL: <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia> (дата звернення: 22.02.2024).
11. Програма сприяння розвитку малого та середнього підприємництва в м. Кривому Розі на 2017-2024 роки: рішення XXXIII сесії VIII скликання Криворізької міської ради від 21.12.2016 року №1173. *Криворізька міська рада та її виконавчий комітет: офіційний вебсайт*. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/3584377777_d1 (дата звернення: 22.02.2024).
12. Череп О.Г. Системний характер формування механізму інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Запорізького національного університету*. Економічні науки. 2019. № 1(41). С. 43-50.

References

1. Borysenko, O. P. (2022). Finansovi mekhanizmy derzhavnoi pidtrymky innovatsiinoho rozvytku pidpriumnytstva v Ukraini [Financial mechanisms of state support for innovative development of entrepreneurship in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, 3(34), 20-26 [in Ukrainian].
2. *Holovne upravlinnia statystyky u Dnipropetrovskii oblasti: ofitsiyni vebseit – Main Department of Statistics in Dnipropetrovsk Region: official website.*

Retrieved from http://www.dneprstat.gov.ua/statinfo/rpid/2021/rpid_15.pdf
[in Ukrainian].

3. Hryniv, Yu. O. (2016). Analiz pidkhodiv do otsinky innovatsiinoho rozvytku maloho pidpriemnytstva rehionu [Analysis of approaches to the assessment of innovative development of small businesses in the region]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini: zb. nauk. prats*, 2(177), 106-112 [in Ukrainian].
4. Zvit z vykonannia u 2022 rotsi prohramy ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku m. Kryvoho Rohu na 2017-2023 roky: zatv. rishenniam Kryvorizkoi miskoi rady vid 31.01.2023 r. [Report on the implementation in 2022 of the program of economic and social development of the city of Kryvyi Rih for 2017-2023: approved by the decision of the Kryvyi Rih City Council dated January 31, 2023]. *Kryvorizka miska rada ta yii vykonavchyi komitet: ofitsiinyi vebsait – Kryvyi Rih City Council and its Executive Committee: official website*. Retrieved from https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/5807677777_d1 [in Ukrainian].
5. Zvity Kryvorizkoho miskoho holovy ta vykonavchykh orhaniv miskoi rady pro diialnist u 2019 rotsi [Reports of the Kryvyi Rih mayor and executive bodies of the city council on activities in 2019]. *Dostup do pravdy: vebsait – Access to the truth: website*. Retrieved from <https://dostup.ppravda.com.ua/request/74901/response/184231/attach/3/2019.pdf> [in Ukrainian].
6. Kuzyakiv, O., Angel E., & Fedets I. (2021). Indeks konkurentospromozhnosti mist: Analitychnyi zvit. Chastyna 2. Profili mist [Index of competitiveness of cities: Analytical report. Part 2. City profiles]. Kyiv: NGO «Institute of Economic Research and Political Consultations» (IED) [in Ukrainian].
7. Melnyk, S. I. (2009). Formuvannia i rozvytok innovatsiinoho pidpriemnytstva v Ukraini [Formation and development of innovative

- entrepreneurship in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 6 (1), 32-38 [in Ukrainian].
8. Miroshnyk, R. O., & Prokopyeva U. O. (2020). Rozvytok maloho i serednoho biznesu v Ukraini: problemy i perspektyvy [Development of small and medium-sized business in Ukraine: problems and prospects]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Problemy ekonomiky ta upravlinnia»*, 1 (4), 63-71 [in Ukrainian].
 9. Parasiy-Vergunenکو, I. M. (2015). Orhanizatsiino-metodychni aspekty analizu innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Organizational and methodological aspects of the analysis of innovative development of enterprises]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*, 1(45), 2, 181-186 [in Ukrainian].
 10. Prohrama rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v Dnipropetrovskii oblasti na 2023-2024 roky: rishennia Dnipropetrovskoi oblasnoi rady vid 14.10.2022 r. [Program for the development of small and medium-sized enterprises in the Dnipropetrovsk region for 2023-2024: decision of the Dnipropetrovsk regional council dated October 14, 2022 №218-13/VIII]. *Dnipropetrovska oblasna rada: ofitsiinyi vebсайт – Dnipropetrovsk Regional Council: official website*. Retrieved from <https://oblrada.dp.gov.ua/rishennia> [in Ukrainian].
 11. Prohrama spriyannia rozvytku maloho ta serednoho pidpriemnytstva v m. Kryvomu Rozi na 2017-2024 roky: rishennia KhKhKhIII sesii VIII sklykannia Kryvorizkoi miskoi rady vid 21.12.2016 roku [Program for promoting the development of small and medium-sized enterprises in the city of Kryvyi Rih for 2017-2024: decision №1173 of the XXXIII session of the VIII convocation of the Kryvyi Rih City Council dated December 21, 2016]. *Kryvorizka miska rada ta yii vykonavchyi komitet: ofitsiinyi vebсайт – Kryvyi Rih City Council and its Executive Committee: official website*. Retrieved from https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/3584377777_d1 [in Ukrainian].

12. Cherep, O.G. (2019). Systemnyi kharakter formuvannia mekhanizmu innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [The systemic nature of the formation of the mechanism of innovative development of the enterprise]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 1(41), 43-50 [in Ukrainian].